

Дручик В. Д.
Луцький інститут розвитку людини
Університету “Україна”

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті вказано, що створену модель можна розглядати як практичний механізм формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі. Цю модель автор розглядає не тільки як систему з відокремленими блоками в їх взаємозв'язку і способах функціонування, але і як систему, яка дає можливість прогнозувати результат процесу.

Ключові слова: модель, підготовка, майбутні вчителі фізичної культури, здоров'язбережувальні технології у старшій школі.

У наукових дослідженнях сфера застосування моделей достатньо широка і багатогранна. Наприклад, А. Уємов, класифікуючи моделі, наводить 37 їх логічних типів. Різноманітність моделей є однією з причин того, що не існує загального визначення моделі. Л. Р. Калапуша вказує, що іншою причиною є те, що метод моделювання достатньо складний і, головне, постійно розвивається. Л. З. Тархан зазначає, що останніми роками педагогічна галузь науки спрямовує свої зусилля на розкриття і уточнення сутності феномена “модель фахівця” на основі понять “ключові кваліфікації”, “професійна кваліфікація”, “ключові компетенції” [5]. У освіті розробляються різні моделі, які використовують з різною метою і на різних рівнях, а саме: освітні моделі та різні моделі освіти, моделі навчання і методичні моделі, а також моделі фахівця і моделі навчання. В. В. Гузєєв вважає, що модель навчання необхідно розглядати як комплекс, що складається з дидактичної основи і педагогічної техніки, використовуваної у навчальному процесі [3, с. 110].

Метою дослідження є розробка та теоретичне обґрунтування моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі.

Основні завдання дослідження:

1. Розробити та теоретично обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі.

Результати дослідження.

Теоретичні основи створення моделей професійної діяльності детально прописані Є. Е. Смирновою, О. К. Крокинською та ін. Моделюванню піддаються усі елементи, які є складовими системи вищої професійної освіти: трудова діяльність фахівця, його особистість і психологічні якості,

навчальна діяльність студентів, навчальна діяльність викладачів, стандарти, навчальні плани, програми й ін. О. А. Галанова вказує, що ці моделі дають вищому навчальному закладу інформацію про те, якими якостями з позицій сьогодення повинен володіти майбутній фахівець для успішної роботи у професійному середовищі, для ефективного виконання професійної діяльності, і на цій основі створити адекватну до сучасних викликів систему підготовки у вищій школі [2].

Соціальне замовлення спрямоване на ефективну підготовку майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі.

Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі складається з цільового, теоретико-методологічного, змістового, технологічного та результативного блоків.

Розглянемо змістовне наповнення кожного з блоків.

Цільовий блок моделі відображає необхідність реалізації основної мети дослідження – сформулювати готовність майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі.

Для формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі істотним є вирішення таких завдань:

- вдосконалення, поглиблення та збагачення професійно орієнтованих знань, умінь та навичок студентів;
- розвиток мотивації та відповідального ставлення майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі;
- розвиток досвіду впровадження здоров'язбережувальних технологій у процесі практичної діяльності.

Теоретико-методологічний блок складається з аксіологічного, діяльнісного, індивідуального, компетентнісного, культурологічного, особистісно орієнтованого, системного, методологічного підходів і принципів. Аксіологічний підхід (В. С. Бігун, Г. А. Бондарук, А. О. Фальковський та ін.) вказує на формування у студента системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають його ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини і професіонала. В. С. Бігун вказує, що "аксіологія – це філософська теорія або вчення про цінності, їх сутність і природу, типи й значення, яка з'ясовує якості та властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольняти потреби, інтереси та бажання людей" [1, с. 11]. Формами розвитку аксіологічної думки стали різні традиції, напрями, школи, підходи до вирішення аксіологічних проблем тощо.

У процесі експериментальної роботи встановлено, що використання

діяльнісного підходу (М. С. Гавдис, Р. В. Кельбас, І. С. Нестеренко, Ф. В. Резакова та ін.) є результативним на такій психолого-педагогічній основі, яка дає можливість: формувати готовність майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі; визначати етапи і зміст підготовки на основі єдності актуального і потенційного суб'єктного досвіду студентів; формувати у студентів позицію суб'єкта власної діяльності, що розширює можливості оволодіння психолого-педагогічними знаннями і практичними вміннями здоров'язбережувальної діяльності, орієнтованої на самостійне ухвалення рішень про вибір здоров'язбережувальних технологій; залучати до навчального процесу активними формами і методами навчання, що забезпечують глибоке оволодіння професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, які формують стійку позитивну мотивацію до майбутньої професійної діяльності у старшій школі.

Індивідуальний підхід (Л. М. Дибкова, О. Л. Кононко, В. В. Фомін та ін.) дозволив при організації процесу навчання у вищій школі діагностувати і визначати пізнавальні та особистісні можливості кожного студента, вибирати відповідні до цих особливостей форми і методи навчання, враховувати їх у процесі педагогічної взаємодії викладачів і студентів. Вважаємо, що парадигма освіти XXI століття спрямована на удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у поєднанні з особистісним розвитком кожного студента. Л. М. Дибкова вказує, що "лише розглядаючи кожного студента як індивідуальність, яка має властиві лише їй особистісні риси та якості, можна адекватно організувати навчальну діяльність, підібрати необхідні педагогічні методи і прийоми для розвитку його як особистості та підвищення результатів навчання і, відповідно, для ефективнішого формування професійної компетентності" [4, с. 3].

З позицій компетентнісного підходу (С. Р. Гидрович, Н. Н. Двучичанська, С. О. Касярум, Л. В. Тихенко, Л. В. Черній та ін.) формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі є результативно-цільовою основою професійної освіти, що розглядається через сукупність спеціальних компетенцій, необхідних для професійного становлення майбутніх учителів фізичної культури.

Культурологічний підхід (В. С. Болгаріна, Н. В. Саєнко та ін.) створює умови для розвитку студента як носія загальної, професійної і фізичної культури, що забезпечує його повноцінне існування у навколишньому світі та у процесі професійної діяльності.

Особистісно орієнтований підхід (І. Д. Бех, І. Ф. Богоявленська, О. В. Бондаревська, О. В. Іванова, Л. М. Кесаревська, Я. І. Мельниченко, Ю. А. Плотоненко, А. Л. Сембрат, О. С. Ярілова та ін.) дозволив розглядати

студента як особистість, як суб'єкта життєдіяльності, як творця власного майбутнього й як індивідуальність.

Системний підхід (В. М. Башкін, О. Б. Виноградова, Ш. А. Магомедов, В. Т. Циба та ін.) ми застосовували для того, щоб формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі здійснювалося як єдина цілісна система, модель якої можна з ефективністю використати у навчанні студентів вищих навчальних закладів.

Змістовий блок моделі відображає наявність сукупності знань, умінь і навичок, якими оволодів майбутній учитель фізичної культури на аудиторних і позааудиторних заняттях з дисциплін "Вступ до спеціальності", "Основи теорії здоров'я", "Здоровий спосіб життя", зі спецкурсу "Здоров'язберезувальні технології у старшій школі".

Технологічний блок моделі розкриває зміст програмно-технологічного забезпечення процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі.

До технологічного блоку ми зарахували:

- етапи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі;
- методи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі;
- форми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі;
- засоби формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі;
- педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі.

Було визначено такі етапи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі: діагностичний, формуючий, підсумково-аналітичний.

Перший, діагностичний етап, формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі збігається з першим роком навчання у вищому навчальному закладі. На нашу думку, роль викладача у процесі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури спрямована на створення алгоритму діяльності студентів. Це, у свою чергу, визначає використання традиційних технологій навчання, у процесі яких викладач є суб'єктом навчального процесу, а студент – об'єктом, на який спрямована дія з боку викладача з метою формування необхідних умінь (планувати свою діяльність,

організовувати її, контролювати й ін.) і особистісних якостей (самоосвіта, самоорганізація, саморозвиток, самоконтроль, самооцінка), без яких процес подальшої організації навчально-вихованої діяльності у вищій школі є неможливим. На цьому етапі діяльність викладача полягає у розробці і повідомленні зразка, а діяльність студента – у виконанні дій за зразком. Провідним підходом до навчання є репродуктивний.

Другий, формуючий, етап збігається з другим і третім роками навчання у вищому навчальному закладі та пов'язаний з необхідністю переведення студентів на вищий рівень самостійності порівняно з попереднім етапом. Роль викладача у процесі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури стає такою, що супроводжує та відстежує весь процес. Це, у свою чергу, визначає використання не тільки традиційних технологій навчання (суб'єкт-об'єктні стосунки між викладачем і студентом), але і поступовий перехід до інноваційних технологій, для яких властиві суб'єкт-суб'єктні стосунки між викладачем і студентом. На цьому етапі ми спрямовували свої зусилля на використання інтерактивних і проблемних методів навчання. Реалізація завдань, що стоять перед викладачем на другому етапі, супроводжувалася формуванням у студентів умінь і навичок планування і організації навчально-виховної діяльності. Загалом визначальним підходом до навчання на цьому етапі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури є репродуктивний, перехідний у продуктивний.

Третій, підсумково-аналітичний, етап збігається з четвертим і п'ятим роками навчання. У зв'язку з цим роль викладача у процесі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури стає координуючою. Це, у свою чергу, визначає використання інноваційних технологій навчання, які ґрунтуються виключно на суб'єкт-суб'єктних стосунках між викладачем і студентами. На цьому етапі діяльність викладача спрямована на забезпечення творчого застосування студентом своїх знань, оволодіння професійно орієнтованими уміннями та навичками, формування досвіду впровадження здоров'язберезувальних технологій у практичну діяльність. Слід зазначити, що на цьому етапі провідним підходом до навчання є продуктивний.

Загалом для реалізації педагогічного забезпечення формування готовності майбутніх учителів фізичної культури у рамках реалізації моделі було використано наступні позиції: спрямованість професійно орієнтованих дисциплін на вивчення проблеми впровадження здоров'язберезувальних технологій у навчально-виховну роботу загальноосвітніх навчальних закладів; введення спецкурсу “Здоров'язберезувальні технології у старшій школі”; активізація науково-дослідної роботи студентів у цьому напрямку; залучення студентів до активної науково-практичної діяльності.

До форм належать: лекції, практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота, практика, проведення науково-дослідної роботи, студентських конференцій та олімпіад.

До методів зараховано конкурси на кращу студентську роботу на тематику, пов'язану зі здоров'язбереження учнів старшої школи, заняття школи молодого учителя фізичної культури, організація творчих колективів студентів, які сприяли розвитку молодіжного руху за здоровий стиль життя, їх волонтерська діяльність і участь у громадських заходах, ділові ігри,

До засобів належать фізичні вправи, навчальні книги (навчальні посібники, довідники, спеціальна література), дидактичний матеріал (тестові завдання, картки для аналізу педагогічних ситуацій у процесі впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі, сценарії ділових ігор), інформаційні матеріали до аудіовізуальних засобів навчання (демонстрація слайдів, відеофільмів, мультимедійна презентація).

Педагогічними умовами обрано: педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі; розвиток досвіду впровадження здоров'язбережувальних технологій у процесі практичної діяльності.

Другу педагогічну умову – педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі – було реалізовано у процесі застосування комп'ютерної програми “ДКСА”: моніторинг ефективності підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі”.

Третя педагогічна умова, що реалізовувалася у процесі дослідно-експериментальної роботи, – розвиток досвіду впровадження здоров'язбережувальних технологій у процесі практичної діяльності, – передбачала успішне оволодіння досвідом і засобами практичної діяльності на основі мотивації і знань студента про здоров'язбережувальні технології. З цією метою у процесі цілеспрямованої організованої практики на базі загальноосвітніх навчальних закладів, а також у позааудиторній діяльності створювалися умови накопичення досвіду студентів щодо особливостей впровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес старшої школи.

Результативний блок моделі відображає результат сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі, що діагностується на основі обґрунтованих критеріїв і показників.

Висновки. Модель підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі

складається з цільового, теоретико-методологічного, змістового, технологічного та результативного блоків.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у наступному залученні до навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах моделі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язберезувальних технологій у старшій школі.

Використана література:

1. Бігун В. С. Людина в праві: аксіологічний підхід: автореф. дис. ... кандидат юридичних наук: 12.00.12 "Філософія права" / В. С. Бігун; Національна академія внутрішніх справ України МВС України. – К., 2004. – 19 с.
2. Галанова О. А. Иностранный язык в компетентностной модели подготовки магистров. – Режим доступу : <http://www.duskyrobin.com/tpu/2005-06-00055.pdf>.
3. Гузеев В. В. Планирование результатов образования и образовательная технология / В. В. Гузеев. – М.: Народное образование, 2001. – 240 с.
4. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. М. Дибкова; АПН України Інститут вищої освіти. – К., 2006. – 20 с.
5. Тархан Л. З. Дидактическая компетентность инженера-педагога: теоретические основы и модель. – Режим доступа : <http://library.uipa.kharkov.ua/library/Leftrnuk>.

Дручик В. Д. Модель подготовки будущих учителей физической культуры к внедрению здоровьесберегающих технологий в старшей школе.

В статье указано, что созданную модель можно рассматривать как практический механизм формирования готовности будущих учителей физической культуры к внедрению здоровьесберегающих технологий в старшей школе. Модель рассматривается автором не просто как система с отделенными блоками, в их взаимосвязи и способах функционирования, но и как система, которая предоставляет возможность прогнозировать результат процесса.

Ключевые слова: модель, подготовка, будущие учителя физической культуры, здоровьесберегающих технологии, старшая школа.

DRUCHYK V. D. Model of preparation of future teachers of physical culture to introduction of health preservation technologies at senior school.

It is indicated in the article, that the created model can be examined as a practical mechanism of forming of readiness of future teachers of physical culture to introduction of health preservation technologies at senior school. A model is examined an author not simply as a system with the separated blocks, in their intercommunication and methods of functioning, but also as a system which gives possibility to forecast the result of process.

Keywords: model, preparation, future teachers of physical culture, health preservation technologies, senior school.